

ZA TAJEMSTVÍM SLOV, KOMUNIKACE A ZA TAJEMSTVÍM PSANÍ PŘÍBĚHŮ

PhDr. Tamara Bučková, Ph.D.; doc. PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.

Labyrint věd(ění)_SciVia_PROJEKT ŠIFRA_ZŠ Curieových_14. 2. a 28. 2. 2018

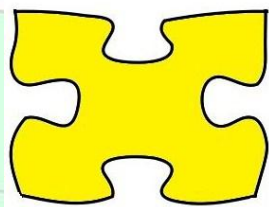

CO JE

SLOVO?

OBRAZ?

SLOVNÍ OBRAZ???

- Slovo něco znamená
- Slovem mohu poukázat na něco ve skutečnosti
- Slovem mohu sdělit, co si myslím
- Slovo mohu uslyšet, vyslovit, přečíst, napsat
- Slovo mohu najít ve slovníku!
- Ze slov ve správném tvaru a ve správném pořadí mohu postavit větu a z vět mohu složit text.

Různá slova v různých jazycích mohou mít stejný význam

strom

tree

der Baum

ستروم
satrum

Дерево

arbre

Dokážeš přiřadit význam slova a doplnit jazyk? Jen jeden obrázek představuje správné řešení....

a) das Haus

b) house

c) maison

d) la casa

e) дом

Slova, která stejně nebo podobně
znějí, mohou mít v různých
jazycích různých význam

Красный
Krasnyj

Ruština

Červený

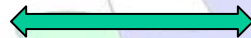
Čeština

Totéž se týká gest...

Kývání hlavou:
Souhlas

Vrtění hlavou:
Nesouhlas

Česká republika

Kývání hlavou:
Nesouhlas

Vrtění hlavou:
Souhlas

Bulharsko

Řeč těla

Pojmenuj emoci, kterou vidíš a sepiš k ní krátký dialog (rozhovor, scénku)

a)

c)

b)

d)

- Pohyby celého těla = kinezika
- Řeč gest = gestika (někdy je chápána jako součást kineziky)
- Řeč obličeje = mimika
- Pohled očí = vizika
- Doteky = haptika
- Postoj mluvčích = proxemika
- Nakládání s časem při komunikaci (např. protahování: nóóó, hmmmmm) = chronemika

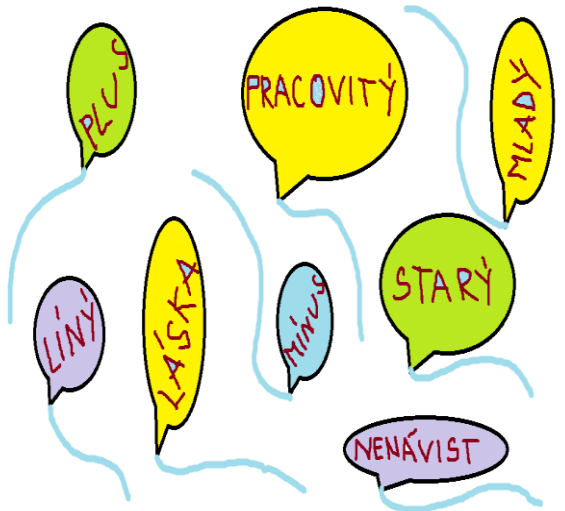
Pravidla komunikace

1. Komunikace je vyměňováním sdělení dvou lidí. Zpravidla se jedná o rozhovor.
2. Je dobré znát nebo odhadnout svého komunikačního partnera (= vědět, s kým mluvím).
3. Je nutné být s ním v kontaktu (např. osobní komunikace: face tu face; SMS: komunikace pomocí média).
4. Je dobré uvědomit si kdy a kde komunikujeme (ve škole s učiteli, v knihovně: komunikace na veřejnosti; doma s rodiči, se sourozenci: komunikace soukromá).
5. Měli bychom si se svým komunikačním partnerem rozumět (používat stejný jazykový kód a pokud to jde, pracovat s řečí těla).
6. Komunikujeme s nějakým cílem: něco se chceme dozvědět, něco chceme říci. K našemu cíli bychom měli nasměrovat všechno úsilí.
7. Musíme nejen umět mluvit, ale umět tomu druhému také naslouchat.
8. Měli bychom rozumět jeho komunikační strategii (např. poznat, kdy mluví úplně vážně a kdy si vymýšlí...)

OBRAZ

Slovní obraz?

VYJMENOVANÁ SLOVA

b:	být, obyčej, bystrý, bylina, kobyla, býk, babyka, Bydžov, Přibyslav, Hrabyně, Bylany, Zbyněk
l:	slyšet, mlýn, blýskat se, polykat, plynout, plýtvat, lýko, lýtko, lysý, lyže, pelyněk, vzlykat, plyš, slynout, plytký, vlys, Lysolaje, Volyně
m:	my, mýt, hmyz, myslit, mýlit se, myš, hlemýžď, mýto, mýlit, mykat, zamykat, smýkat, dmýchat, chmýří, nachomýtnout se, mys, Kamyk, Litomyšl
p:	pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš, pyl, kopyto, klopýtat, třpytit se, pýřit se, čepýřit se, zpytovat, pykat, pýr, Chropyně, Spytihněv
s:	syť, syn, sýr, syrový, sychravý, usychat, sýkora, sysel, sýček, syčet, sypat, Syneč, Bosyně
v:	vy, vykat, vysoký, vydra, výr, zvykat, žvýkat, výt, výskat, povyk, vyžle, výheň, Vyšehrad, Vyškov
z:	brzy, jazyk, nazývat se, Ruzyně

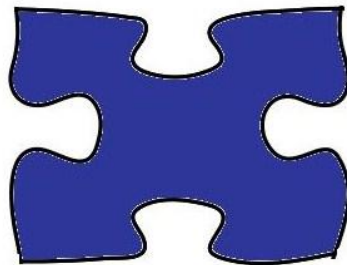
<http://vyjmenovana-slova.blogspot.cz>

nejnezdevět
adevadesáte
ronásobitel
nějšího nej
nezpravděpo
dobňovávate
lnějšího ne

JAK

**VZNIKAJÍ, VYPADAJÍ, PŮSOBÍ
A POPŘ. ZANIKAJÍ SLOVNÍ OBRAZY**

JAK VZNIKAJÍ?

- Pojmenováním či popisem známé osoby, věci, děje atd. novým, většinou nezvyklým, ozvláštňujícím způsobem.
- Vždycky se tak děje z nějakého důvodu a za nějakým účelem.
 - Nechceme věci pojmenovat přímo
 - *Není úplně nesympatický... = Je sympatický.*
 - Pomáháme si přirovnáním, využíváme symboliky toho, ke komu nebo k čemu přirovnáváme
 - *Je chytrý jako liška. = Je velice chytrý a může být i vychytralý.*
 - Přizpůsobujeme se partnerovi (člověku, se kterým komunikujeme, např. dítěti)
 - *Sluníčko se zasmálo do dětského pokoje, pošimralo spící holčičku na nose a opatrně ji houklo do ouška: „Vstávej, Aničko, máš narozeniny! Čekají na tebe dárky!“*

JAK PŮSOBÍ?

- Použitým obrazem vyjádříme svůj názor.
- Můžeme tak ovlivnit mínění těch, s nimiž právě komunikujeme. Jinak mluvíme na veřejnosti (i ve škole), jinak doma (např. s rodiči), jinak se spolužáky a kamarády.
- *Je taková zvláštní, nemá zábrany.*
- *Je jako neřízená střela, udělá, cokoliv ji napadne.*
- *Chová se jako blázen!*
- *Nemá všech pět pohromadě.*

JAK VYPADAJÍ?

NEJČASTĚJŠÍM SLOVNÍM OBRAZEM JE METAFORA

- **Metafora je pro většinu lidí prostředkem básnické obraznosti a řečnických obrátů.**
- **Metafory jsou také každodenní mluvy.**
- **Metafora je obraz vytvořený na základě podobnosti, kterou vidíme. Slovo původní, běžně používané v nějakém významu, nahradíme jiným slovem, se kterým máme spojený jiným význam.**

JAK VYPADAJÍ?

METAFORA... TO JE KDYŽ...

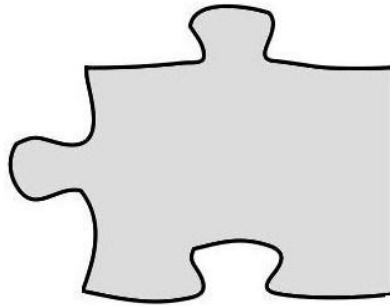
- **Podstatou metafory je chápání a prožívání jednoho druhu věci z hlediska jiné věci.**

Mám moře času...

KDE

NALEZNEME SLOVNÍ OBRAZY

JAK FUNGUJÍ METAFORY V KOMUNIKACI

SPOR / ARGUMENTACE JE VÁLKA

- To hloupost! To si před tátou *neobhájíš*.
- *Soupeř napadl naši obranu, což je největší slabina našeho hokejového mužstva.*
- Ted' jsi se trefil *přímo do černého!*
- Chceš kritizovat? Tak dobře, tak se *ted' do mě pust!*
- *Odstřelil všechny moje námitky a položil mě na lopatky.*

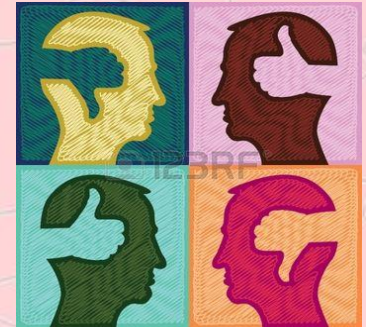
METAFORICKÝ POJEM

ČAS JSOU PENÍZE

- *Plytváš* mým časem.
- Tahle zkratka nám *ušetří* spoustu času.
- Tenhle úkol mě *stál* nejméně hodinu času!
- *Zbývá* nám ještě dost času?
- *Mrháš* časem.
- Máme ještě nějakou časovou *rezervu*.

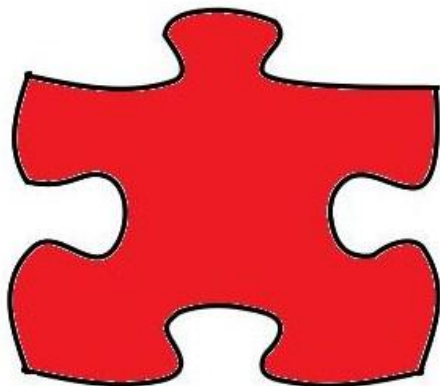
ORIENTAČNÍ METAFORY

ŠŤASTNÝ JE NAHOŘE, SMUTNÝ JE DOLE

- *Dnes se mi zvedla nálada.*
- *Je v povznesené náladě.*
- *Tvoje uznání mi zvýšilo sebevědomí.*
- *Cítím se skleslý.*
- *Upadl jsem do deprese.*
- *V poslední době jsem úplně na dně.*

SLOVNÍ OBRAZY V LITERATUŘE

Tajemství obrazů

Dnešní ráno, hrozné ráno. Vstal jsem celý rozlámaný. Celou noc jsem spal na jedno oko. Tlačila mě noční můra. Uondaný jsem se dotrmácel do kuchyně. Horké kakao vonělo na stole a maminka mi právě mazala CHMM. Chleba s máslem a medem. Pustil jsem rádio, aby řeč nestála. Evropu 2. Leoš Mareš právě vyprávěl nějaký povedený vtípek. Pro nás - pro školáky. Fosílie jedna. Copak nám může rozumět? Prý, raní ptáče dál doskáče. Ale taky dřív chcípne, dodal by můj děda Vševěda.

Ve škole to nezačalo dobře. Věděl jsem, že máme psát test na slovní úlohy, ale megera matikářka si vymyslela, že bude raději zkoušet. To bylo nepříjemné. Její testy jsou na jedno brdo a celkem se dá odhadnout, co po nás bude chtít. Vzhledem k tomu, že se jmenuji Bohumír Bojůvka, jsem hned na začátku abecedy, a to je zlý. Visel nade mnou Damoklův meč.

Visel nad ním Damoklův meč

Hrozilo mu velké nebezpečí.

(Damokles: dvořan ve starověkém Řecku, který okusil přepych a vybrané lahůdky, ale pod mečem zavěšeným na koňské žíni.)

A taky že jo. Byl jsem dutý, ale nechtěl jsem to dát znát. Kostky jsou vrženy, prohlásil jsem celkem znale a šel si k tabuli nafasovat kouli.

Cestou domů jsme se trošku chytil s klukama. Začalo to úplně nevinně. Smáli se mi, protože jsem kromě pětky navíc slíznul i poznámku: **VÁŠ SYN POSLEDNÍ DOBOU TROŠKU VÍC DOST, TOTIŽ ÚPLNĚ A NAVÍC ÚPLNĚ VŠECHNO ZAPOMÍNÁ.** Tak jsem jim chtěl dát do budky. Jenže oni byli tři a já jsem byl sám. „Vypadáš jak hajdalák!“ Zlobila se maminka.

Chodí jako hajdalák

Chodí nedbale oblečený, má staré, špinavé a otrhané šaty.

(hajdalák: křížením hajdy a lajdat; dříve přezdívka pro sladovnického pomocníka nebo pasáka skotu z jiné vesnice)

Raději jsem zatroubil na ústup a zakormidloval jsem to do koupelny a pak jsem zalezl do nory. Tedy k sobě do pokoje a zapnul jsem počítač.

„Tak, jak bylo ve škole?“ Přišel mě povzbudit otec. Jenže stačilo, aby se na mě podíval, a už věděl: „Nějaká jobovka?“

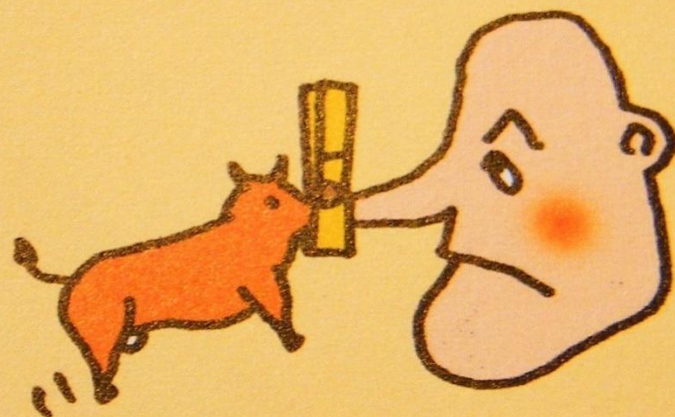
„Ne.“

Otec se zamračil: „Mně nebudeš věšet bulíky na nos?“

Věší mu bulíky na nos

*Dělá si z něho legraci,
snaží se ho oklamat.*

*(bulík: mladý vůl, tj. vykastrovaný býk
určený k práci na poli)*

Veškeré pochopení se vypařilo jak pára nad hrncem.

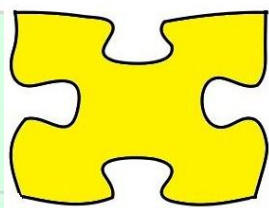
Tak jsem to vyklopil. Otec se ze sebe jedno moudro za druhým. Prý, **každý svého štěstí strůjcem a žádný učený z nebe nespádá**. Poté vytáhl sbírku úloh z matematiky a deset mi jich zaškrtl.

Tak jsem mu odpověděl ve stejném duchu: „**Kdo se bojí, nesmí do lesa**. A já se rozhodně nebojím, že propadnu.“

Nevěděl, která bije a tak jsem mu to vysvětlil. „Zítra si tu kouli opravím.“

**I TY SE MŮŽEŠ STÁT SPISOVATELEM /
SPISOVATELKOU**

DOTAZNÍK ČTENÁŘE

- Co rád čteš? Máš svůj oblíbený žánr? Hledáš knížky k jednomu tématu? Nebo pro Tebe čtení není tak důležité a dáváš přednost jiným zálibám?
- Máš oblíbeného spisovatele nebo spisovatelku?
- Představ si, že Tě čeká osud Robinsona. Jaké tři knížky by sis s sebou vzal/a na opuštěný ostro a text.
- Už jsi sám zkoušel/a něco napsat? Básničku , povídku, román nebo komiks?

Několik dobrých rad

1. Vymysli si téma (o čem budeš psát).
2. Vymysli si postav (kdo bude v příběhu vystupovat a jaký bude mít charakter: bude popleta, bude to chytrák nad chytráky, bude to kamarád, který každému vždycky pomůže).
3. Promysli si, kdy a kde se Tvůj příběh bude odehrávat.
4. Příběh by měl mít alespoň jednu zápletku (něco se zamotá, něco pak bude zapotřebí vysvětlit, vyřešit).
5. Zápletky může být vtipná, detektivní, hrůzostrašná, může vyplynout z nedorozumění.
6. Každý příběh musí mít začátek, prostředek a konec.

Nástrahy Labyrintu

1. Vypracuj odpovědi na otázky v této prezentaci
2. Vysvětli tučně vyznačená přísloví na konci příběhu!
3. Vymysli sám/sama příběh, v němž uplatníš 5 různých metafor, rčení nebo přísloví. Příběh můžeš vytvořit také formou komiksu nebo jej můžeš napsat a vytvořit k němu ilustrace. Slovní obrazy podtrhni nebo barevně vyznač a zašli nám je do 25. března 2018 na adresu labyrint.univerzita1@seznam.cz nebo na adresu PhDr. T. Bučková, Ph.D. Katedra germanistiky, Pedagogická fakulta UK, Spálená 10, 110 00 Praha 1.

Na poštu od Tebe se těší

Tamara Bučková a Ondřej Hník

Literatura, zdroje použitých ilustrací a obrázků

- JOHNSON Mark a George LAKOFF. *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-152-1.
- VLAŠÍN Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: ČS, 1984
- KUŤÁKOVÁ Eva a Václav MAREK a Jana ZACHOVÁ. *Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1998. ISBN 80-902300-4-0.
- ROLLOVÁ Kateřina. *Co to je, když se řekne...* Praha: Motto, 2000. ISBN 80-7246-054-4.
- NOVOTNÁ Anna a Jiří VOTRUBA. *Kdo jinému jámu kopá... Lehko i vážný slovník přirovnání, pořekadel i přísloví*. Praha: Práh, 2013. ISBN 978-80-7252-455-6.
- SCHNEIDEROVÁ Eva a HANZOVÁ Marie. *Hry s příslovími, hádankami a pranostikami*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0338-4.
- BITTNEROVÁ Dana a Franz SCHINDLER. *Česká přísloví. Soudobí stav konce 20. století*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-440-3.
- NOVOTNÝ Michal. *Zákulisí slov do třetice*. Praha: Motto, 2006. ISBN 80-7246-304-7.
- JIROTKA Zdeněk. *Saturnin*. Praha: Nakladatelství Šulc – Švarc, 2014. ISBN 978-80-7244-370-3. II. Adolf Born.
- ERBEN Karel Jaromír. *Byl jeden král*. Praha: Nakladatelství Artur, 1998. ISBN 80-902028-5-3. II. Helena Zmatlíková.
- SEKORA Ondřej. *Knížka Ferdý Mravence*. Praha, Albatros, 2004. ISBN 80-00-01288-X. II. Ondřej Sekora.
- MAY Karel. *Vinnetou. I. díl*. Praha: Naše vojsko, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-206-1500-8.
- <https://www.google.cz/search?>

labyrint.univerzita1@seznam.cz

